

Ю. М. Марчук,

к. с.-г. н., завідувач кафедри ботаніки, дендрології та лісової селекції, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-1184-261X>

В. А. Голян,

д. е. н., професор, відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України "Боярська лісова дослідна станція", м. Боярка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2502-4573>

Р. В. Коробка,

к. е. н., докторант,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-8878-0153>

Ю. Б. Заставний,

доктор філософії в галузі економіки,

Заслужений працівник сільського господарства України, м. Київ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9033-8018>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.5.19

ЗЕЛЕНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ВІДТВОРЮВАЛЬНІ ТА СЕКТОРАЛЬНІ ВИМІРИ

Yu. Marchuk,

PhD in Agricultural Sciences, Head of the Department of Botany, Dendrology and Forest Selection, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

V. Holian,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Separate division of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine "Boyarka forest research station", Boyarka

R. Korobka,

PhD in Economics, Candidate on Doctor Degree, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

Y. Zastavnyy,

PhD in Economics, Honoured Worker of Agriculture of Ukraine, Kyiv

GREEN INVESTMENTS AS A COMPONENT OF FINANCIAL AND INVESTMENT SUPPORT FOR THE GREENING OF THE NATIONAL ECONOMY: REPRODUCTIVE AND SECTORAL DIMENSIONS

Обґрунтовано, що розкриття сутності зелених інвестицій потребує поєднання відтворювального та секторального підходів, що дасть можливість охопити зеленим інвестуванням переважну більшість складових екологізації національної економіки, зокрема заходів по обмеженню негативного впливу виробничого комплексу на атмосферне повітря та кліматичні процеси, здійсненню модернізації систем зворотного водопостачання, оновленню інфраструктури поводження та утилізації відходів, збереженню та примноженню біорізноманіття, створенню умов для упередження проявів техногенно-екологічних катастроф. Доведено, що в умовах формування нової глобальної інституціональної архітектури охорони довкілля ключовою складовою фінансово-інвестиційного забезпечення екологізації національних господарств виступають зелені інвестиції, які являють собою фінансові вливання у перепрофілювання виробничо-гос-

подарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, в першу чергу основних бізнес-процесів, у структуроутворюючих секторах на основі врахування природоохоронних вимог та вимог ресурсозбереження. Виявлено, що основною об'єктною базою зелених інвестицій виступають технології екологічного реінжинірингу, що дасть можливість трансформувати систему залучення природної сировини у відтворювальний процес, а також сформувати сучасну інфраструктуру ресурсозбереження та розвитку альтернативної енергетики. Дослідження показали, що в Україні в останні десятиліття не відбулося суттєвих зрушень в частині диверсифікації джерел фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронної діяльності як в національному господарстві в цілому, так і в окремих його секторах. Доведено, що на даний момент в Україні здійснюється фінансування капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища за лекалами минулих років, що не забезпечує необхідних темпів модернізації та реконструкції мережі об'єктів природоохоронної та природно-господарської інфраструктури. Встановлено, що в нинішніх умовах вкрай необхідно переходити від механічного відшкодувального усунення наслідків забруднення довкілля до концепції зелених інвестицій, котрі передбачають фінансування широкого спектра заходів з екологізації продуктових ланцюгів в національному господарстві, що корелює з пріоритетами міжнародних природоохоронних конвенцій.

It is substantiated that the disclosure of the essence of green investments requires a combination of reproductive and sectoral approaches. This will make it possible to cover with green investments the vast majority of components of the greening of the national economy, in particular, measures to limit the negative impact of the production complex on atmospheric air and climate processes, the modernization of return water supply systems, and infrastructure renewal management and disposal of waste, preservation and increase of biodiversity, creation of conditions for the prevention of man-made and ecological disasters. It has been proven that in the conditions of the formation of a new global institutional architecture of environmental protection, the key component of financial and investment support for the greening of national economies is green investments. They represent financial infusions into the repurposing of the production and economic activities of business entities, primarily the main business processes, in structural sectors based on taking into account environmental protection requirements and resource conservation requirements. It was revealed that the main object base of green investments are ecological reengineering technologies, which will make it possible to transform the system of involving natural raw materials into a regenerative process, as well as to form a modern infrastructure for resource conservation and the development of alternative energy. Studies have shown that in Ukraine in recent decades there have been no significant changes in the diversification of sources of financial and investment support for environmental protection activities both in the national economy as a whole and in its individual sectors. It has been proven that at the moment in Ukraine capital investments in the protection of the natural environment are financed according to the patterns of past years, which does not ensure the necessary pace of modernization and reconstruction of the network of environmental protection and natural economic infrastructure objects. It has been established that in the current conditions it is extremely necessary to move from the mechanical compensatory elimination of the consequences of environmental pollution to the concept of green investments, which provide for the financing of a wide range of measures to green the product chains in the national economy, which correlates with the priorities of international environmental conventions.

Ключові слова: зелені інвестиції, фінансово-інвестиційне забезпечення, екологізація, низьковуглецевий розвиток, охорона навколишнього природного середовища, ресурсозбереження.

Key words: green investments, financial and investment support, greening, low-carbon development, environmental protection, resource conservation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Протягом останніх десятиліть світова спільнота поступово впроваджує стратегії переходу на модель

низьковуглецевого розвитку з метою мінімізації негативного впливу на довкілля та нормалізації кліматичного балансу. Такий перехід супроводжується застосуванням широкого спектра нових технологічних процесів, які передбачають заміну традиційних мінеральних палив на енергетичні ресурси, котрі вироб-

ляються на основі відновних джерел. Фактично запровадження низьковуглецевого розвитку як основи екологізації світової економіки та національних господарств стає технічне переозброєння, модернізація та реконструкція виробничо-технічної бази господарського комплексу, що потребує суттєвого нарощення обсягів фінансово-інвестиційного забезпечення перерахованих заходів оновлення основного капіталу країни. Ключовою складовою фінансово-інвестиційного забезпечення екологізації національної економіки виступають зелені інвестиції, тобто не просто інвестиції в охорону навколишнього природного середовища та розширене відтворення природно-ресурсного потенціалу, а у перепрофілювання виробничо-господарської діяльності, в першу чергу основних бізнес-процесів, у структуроутворюючих секторах на природоохоронних та природозберігаючих засадах. Основною об'єктною базою залучення зелених інвестицій виступають технології екологічного реінжинірингу у добувній та переробній промисловості, де утворюється фактично 90% промислових відходів, у сільському, лісовому та рибному господарстві, де формується основна маса вторинної природної сировини, у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, у водопостачанні, каналізації та поводженні з відходами, в першу чергу поводженні з побутовим сміттям. Чи не основним трендом освоєння зелених інвестицій виступають проєкти ресурсозбереження та підвищення енергоефективності, що в умовах загострення конкурентної боротьби на глобальних ринках є базовим детермінантом підвищення рівня конкурентоспроможності продукції, робіт та послуг.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Для розкриття відтворювальних та секторальних особливостей зеленого інвестування важливого значення набуває виявлення сутнісно-змістовних характеристик інституту зелених інвестицій з огляду на передову іноземні практики та позитивні прецеденти фінансово-інвестиційного забезпечення екологізації національної економіки. Л.Рибіна та А.Адаменко стверджують, що особливість зелених інвестицій визначають такі їх характеристики, як їх екологічне спрямування (охорона й відтворення умов щодо підтримки і нарощення природно-ресурсного потенціалу, а також забезпечення екологічної безпеки); необхідність співпраці та підтримки з боку держави, місцевих органів або світової спільноти загалом (об'єкт зелених інвестицій має загальний для багатьох споживачів і користувачів характер, тому завдання не може бути вирішене окремим суб'єктом господарювання, регіоном чи країною самостійно); необхідність урахування властивостей екосистем чи їхніх окремих компонентів до саморегуляції та самовідновлення [3]. Перераховані характеристики зелених інвестицій обов'язково мають доповнюватися такою характеристикою як перепрофілювання виробничо-технічної бази господарського комплексу на природоохоронних та природозберігаючих засадах, яка фактично і відрізняє зелені інвестиції від еколо-

гічних інвестицій, котрі спрямовуються на раціоналізацію використання природних ресурсів та охорону навколишнього природного середовища.

Певною мірою секторальний підхід до визначення сутнісно-змістовних характеристик використали М. Чайковська та Г. Глущенко. За їх версією, зелені інвестиції — це інвестиції у пожевлення економіки, зокрема в енергетику, а саме в оновлення існуючих електростанцій, інфраструктуру електромережі відновлювальної енергетики [6]. Даний підхід варто використовувати при визначенні сутності зелених інвестицій у тих випадках, коли мова йде про фінансово-інвестиційне забезпечення модернізації енергетичного сектора національного господарства через формування інфраструктури виробництва теплової та електричної енергії з відновних джерел. Глобальні тренди свідчать, що саме диверсифікація джерел енергетичного забезпечення потреб національних господарств за рахунок альтернативної енергетики, зокрема біоенергетики, виступає ключовою складовою екологізації відтворювальних пропорцій в цілому.

Значно системніше до ідентифікації об'єктної бази залучення зелених інвестицій підійшла О. Тарасова, котра поєднала секторальний та відтворювальний підхід. Вона переконана, що зелені інвестиції являють собою вкладення, що сприяють скороченню викидів парникових газів, раціоналізації поводження з відходами, ефективному управлінню стічними водами та реагуванню на різноманітні екологічні ризики, підтримці стабілізації екосистем, реалізації енергозберігаючих заходів, розвитку відновлюваної енергетики та екологічно безпечних технологій [4]. Фактично поєднання відтворювального та секторального підходів дало можливість охопити переважну більшість складових екологізації національної економіки, які виступають об'єктами зеленого інвестування, зокрема заходів по обмеженню негативного впливу виробничого комплексу на атмосферне повітря та кліматичні процеси, здійсненню модернізації систем зворотного водопостачання, оновленню інфраструктури поводження та утилізації відходів, збереженню та примноженню біорізноманіття, створенню умов для упередження проявів техногенно-екологічних катастроф.

Поняття "зелені інвестиції" є досить новим для вітчизняної науки і практики. На думку С. Харічкова та Н. Андрусєвої, незважаючи на використання в західній науковій літературі терміну "зелені інвестиції", розуміння сутнісного наповнення цієї категорії у вітчизняній науці фактично відсутнє. У нинішніх умовах найдоцільніше розглядати зелені інвестиції через призму міжнародних орієнтирів сутності і напрямів реалізації "зеленого курсу", виходячи з пріоритетів переходу до "зеленої економіки" у рамках міжнародної парадигми сталого розвитку [5, с. 17]. Якраз через реалізацію пріоритетів міжнародних природоохоронних конвенцій в нашій країні з'являється можливість зміцнення вітчизняного інституту зелених інвестицій і Україна поступово буде входити у глобальну орбіту низьковуглецевого розвитку та формуватиме архітектуру боротьби з негативними кліматичними змінами. За таких умов сформується передумови для фінансово-інвестиційного забезпе-

чення проєктів екологізації ключових секторів національного господарства відповідно до передової іноземної практики.

ЦІЛІ СТАТТІ

Метою статті є розкриття відтворювальних та секторальних вимірів зелених інвестицій як складової фінансово-інвестиційного забезпечення екологізації національної економіки в умовах воєнного часу та формування міжнародної архітектури боротьби з глобальним потеплінням.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Зелені інвестиції стосуються розподілу фінансових ресурсів у проєкти екологізації відтворювальних пропорцій, зокрема у компанії та ініціативи, які надають пріоритет заходам щодо зміцнення екологічній стійкості та забезпечення соціальної відповідальності суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють вплив на довкілля та освоєння природно-ресурсного потенціалу. Саме зелені інвестиції сприяють захисту та покращенню природного капіталу і збереженню та примноженню біорізноманіття, зменшують питоме споживання енергії та матеріалів і скорочують викиди парникових газів, а також мінімізують розміщення різноманітних видів відходів. Це підкреслює важливість даної категорії інвестицій, оскільки вони роблять позитивний внесок у відтворення довкілля та вирішують нагальні проблеми екологізації національної економіки. Крім того, зелені інвестиції охоплюють проєкти, які сприяють пом'якшенню наслідків зміни клімату, збереженню природної сировини і забезпеченню розвитку стійких громад.

В окремих країнах світу інститут зелених інвестицій є доволі стійким, оскільки вже більше десяти років зелене інвестування є невід'ємною складовою інвестиційної діяльності. Зокрема, Республіка Корея підключилася до "зеленого" нового курсу в січні 2009 року, з тим щоб стимулювати створення робочих місць і оживити економіку. Пакет стимулювання, що охоплював ряд фінансових, фіскальних і податкових заходів, склав 38,1 млрд дол. США, з яких 80% (30,7 млрд дол. США), що відповідає 3,5% ВВП, було виділено на природоохоронні напрями, такі як поновлення джерел енергії, енергоєфективні будівлі, низьковуглеводні транспортні засоби і регулювання використання водних ресурсів та розміщення відходів. На додаток до "зеленого" стимулювання уряд оголосив про заходи по загальному переходу і орієнтуванню економіки країни на "зелене" зростання у рамках довготривалої стратегії.

Зелені інвестиції у Франції у певні часові проміжки складали 18,3% (6,1 млрд дол. США) від загальної вартості плану пожвавлення економіки (34 млрд дол. США), який передбачалося реалізувати в 2009—2010 роках. У портфелі зелених витрат стимулюючого пакету Франції переважали інвестиції в енергетику, а саме в оновлення існуючих електростанцій, інфраструктуру електромереж і поновлювану енергетику. Заходи в галузі зміни клімату і дов-

кілля, включені в пакет стимулювання, орієнтовані відповідно до пріоритетних галузей, які встановлені рамковою програмою "Grenelle Environnement", метою якої є вироблення нового національного підходу до сталого розвитку і створення національної "дорожньої карти" в галузі довкілля на користь екології, сталого розвитку і раціонального землекористування [5, с. 20]. І Республіка Корея, і Франція вже більше десяти років назад сформували пакети зелених інвестицій з метою переорієнтації національних економік на рейки низьковуглецевого розвитку. Ці країни продемонстрували передовий досвід саме в частині зміцнення інституту зелених інвестицій, які дадуть можливість екологізувати найбільш енерго- та ресурсомісткі сектори національних господарств і усунути домінування вуглеводневих секторів у системі відтворення національного багатства та поступово перейти на модель низьковуглецевого розвитку [1]. Такий досвід необхідно максимальною мірою імплементувати в Україні. Тим більше, що активізація глобального кліматичного руху створює для цього додаткові інституціональні та фінансові передумови. Вторгнення на територію України російських загарбників також актуалізує завдання диверсифікації джерел енергетичного забезпечення потреб господарського комплексу і саме на це також мають бути зорієнтовані зелені інвестиції.

На даний момент в Україні здійснюється фінансування капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища за лекалами минулих років, що не забезпечує необхідних темпів модернізації та реконструкції мережі об'єктів природоохоронної та природно-господарської інфраструктури. В окремих секторах національного господарства сформувалися певні моделі фінансування капітальних інвестицій у заходи, спрямовані на обмеження негативного впливу на навколишнє середовище.

У 2015—2020 роках відбулися певні зрушення у динаміці фінансування капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища за видами економічної діяльності в цілому по Україні. Зокрема, У 2015 році сума капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища за всіма видами економічної діяльності становила 7675,6 млн грн, у 2016 році — 13390,5 млн грн, у 2017 році — 11025,6 млн грн, у 2018 році — 10074,3 млн грн, у 2019 році — 16255,7 млн грн, у 2020 році — 13239,6 млн грн. У 2020 році порівняно з 2015 роком сума капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища за всіма видами економічної діяльності виросла на 5564 млн грн або на 72,5% (табл. 1). За період 2015-2020 років найбільше значення в динаміці капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища мало місце у 2019 році (16255,7 млн грн), а найменше — у 2015 році (7675,6 млн грн).

Виходячи з того, що аграрний сектор в Україні в останні роки став основною структуроутворюючою ланкою господарського комплексу завдяки нарощення обсягів виробництва у рослинницькій галузі, значно посилюється тиск на агроландшафти через підвищення рівня хімізації, розширення посівної площі гумусовибагливих культур та зростання рівня

**Таблиця 1. Капітальні інвестиції
в охорону навколишнього природного середовища за видами економічної діяльності
у 2015—2020 роках**

Показники	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020/ 2015, +/-	2020/ 2015, %
Усього капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища, млн грн	7675,6	13390,5	11025,6	10074,3	16255,7	13239,6	5564	72,5%
Сільське, лісове та рибне господарство, млн грн	22,4	43,7	50,4	8,9	5,9	15,1	-7,3	-32,6%
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів, млн грн	544	503,6	1467,7	1742,7	2136,2	3762,6	3218,6	5,9 рази
Переробна промисловість, млн грн	1730,9	2832,5	2551,6	3447,6	4184,5	5608	3877,1	3,2 рази
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, млн грн	4433,7	8542,9	4847,4	2882,2	7780,2	1135,6	-3298,1	-74,4%
Водо-постачання; каналізація, поводження з відходами, млн грн	502,9	750	930,8	1008,5	1239,8	1149,4	646,5	1,3 рази
Інші види діяльності, млн грн	441,7	717,8	1177,7	984,4	909,1	1568,9	1127,2	2,6 рази

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України.

енергетичної спрямованості сільськогосподарського виробництва. Все це вимагає нарощення обсягів фінансування природоохоронних заходів у сільському, лісовому та рибному господарстві. У динаміці капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища у сільському, лісовому та рибному господарстві в 2015—2020 роках не спостерігається чітко вираженого висхідного чи спадного тренду.

Зокрема, у 2015 році сума капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища у сільському, лісовому та рибному господарстві становила 22,4 млн грн, у 2016 році — 43,7 млн грн, у 2017 році — 50,4 млн грн, у 2018 році — 8,9 млн грн, у 2019 році — 5,9 млн грн, у 2020 році — 15,1 млн грн. У 2020 році порівняно з 2015 роком сума капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища у сільському, лісовому та рибному господарстві зменшилася на 7,3 млн грн або на 32,6%.

У 2015—2020 роках найбільше значення капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища у сільському, лісовому та рибному господарстві спостерігалось у 2017 році (50,4 млн грн), а найменше — у 2019 році (5,9 млн грн).

В Україні протягом десятиліть сформувалася структура національної економіки, де ключовою ланкою є галузі, що працюють на використанні різноманітних видів мінеральної сировини, в першу чергу це стосується гірничо-металургійного комплексу, який забезпечував надходження лівової частки валютної виручки. Все це свідчить про вагоме значення для розширеного відтворення потенціалу національного господарства добувної промисловості. При цьому необхідно враховувати, що добувна промисловість продукує близько 90% промислових відходів, і тому природоохоронна діяльність у цій ланці національного господарства набуває вирішального значення в час-

тині обмеження еколого-деструктивного впливу на довкілля.

У динаміці капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища у добувній промисловості і розробленні кар'єрів в 2015—2020 роках спостерігався тренд до зростання, окрім незначного зниження у 2016 році. Зокрема, у 2015 році сума капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища у добувній промисловості і розробленні кар'єрів становила 544 млн грн, у 2016 році — 503,6 млн грн, у 2017 році — 1467,7 млн грн, у 2018 році — 1742,7 млн грн, у 2019 році — 2136,2 млн грн, у 2020 році — 3762,6 млн грн. У 2020 році порівняно з 2015 роком сума капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища у добувній промисловості і розробленні кар'єрів зросла на 3218,6 млн грн або у 5,9 рази.

У 2015—2020 роках найбільше значення капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища у добувній промисловості і розробленні кар'єрів спостерігалось у 2020 році (3762,6 млн грн), а найменше — у 2016 році (503,6 млн грн). Але значні площі гірничих відходів та низький рівень утилізації їх ресурсної цінності вимагають перегляду пріоритетів фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронної діяльності у добувній промисловості. Саме в цій галузі необхідно, в першу чергу, застосувати інститут зелених інвестицій, щоб забезпечити не просто механічну охорону довкілля, а сформувати інфраструктуру для екологічного реінжинірингу поводження з відходами мінеральної сировини та утилізації її ресурсних цінностей у виробничих та енергетичних цілях.

У переробній промисловості, зокрема в секторі переробно-харчових виробництв, існують роками за давнені проблеми негативного впливу на навколишнє природне середовище у зв'язку з хронічним дефіцитом природоохоронних капітальних інвестицій. У

секторі переробно-харчових виробництв більшість утвореної вторинної сировини може бути використана для виробництва різноманітних видів біологічного палива, що з однієї сторони дасть можливість виконати вимоги міжнародних природоохоронних конвенцій в частині нарощення обсягів виробництва енергії з відновних джерел, а з іншої — зменшить техногенний вплив промислових відходів на довкілля.

Капітальні інвестиції в охорону навколишнього природного середовища у переробній промисловості в 2015—2020 роках відзначалися трендом до зростання, окрім незначного зниження у 2017 році. Зокрема, у 2015 році сума капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища у переробній промисловості становила 1730,9 млн грн, у 2016 році — 2832,5 млн грн, у 2017 році — 2551,6 млн грн, у 2018 році — 3447,6 млн грн, у 2019 році — 4184,5 млн грн, у 2020 році — 5608 млн грн. У 2020 році порівняно з 2015 роком сума капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища у переробній промисловості зросла на 3877,1 млн грн або у 3,2 рази. У 2015—2020 роках найбільше значення капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища у переробній промисловості спостерігалось у 2020 році (5608 млн грн), а найменше — у 2015 році (1730,9 млн грн).

Стосовно динаміки капітальних інвестицій в охорону довкілля у сфері постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря в 2015—2020 роках, то чіткої закономірності до зростання чи спаду не спостерігалось. Зокрема, у 2015 році сума капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища у сфері постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря становила 4433,7 млн грн, у 2016 році — 8542,9 млн грн, у 2017 році — 4847,4 млн грн, у 2018 році — 2882,2 млн грн, у 2019 році — 7780,2 млн грн, у 2020 році — 1135,6 млн грн. У 2020 році порівняно з 2015 роком сума капітальних інвестицій в природоохоронну діяльність у сфері постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря знизилася на 3298,1 млн грн або на 74,4%. У 2015—2020 роках найбільше значення капітальних інвестицій в охорону довкілля у сфері постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря спостерігалось у 2016 році (8542,9 млн грн), а найменше — у 2020 році (1135,6 млн грн).

Найбільш ускладненою ситуація з фінансово-інвестиційним забезпеченням природоохоронної діяльності є у сфері водопостачання, каналізації та поводження з відходами [2]. Інвестиційний дефіцит не дозволяє оперативно впроваджувати сучасні методи очищення зворотних вод, передові технології у каналізаційному господарстві, а також застосовувати новітні форми поводження з різноманітними видами відходів. У динаміці капітальних інвестицій в охорону довкілля у сфері водопостачання, каналізації та поводження з відходами в 2015—2020 роках спостерігався тренд до зростання.

Зокрема, у 2015 році сума капітальних інвестицій у природоохоронну діяльність у сфері водопостачання, каналізації та поводження з відходами становила

502,9 млн грн, у 2016 році — 750 млн грн, у 2017 році — 930,8 млн грн, у 2018 році — 1008,5 млн грн, у 2019 році — 1239,8 млн грн, у 2020 році — 1149,4 млн грн. У 2020 році порівняно з 2015 роком сума капітальних інвестицій у реалізації проєктів екологічного спрямування у сфері водопостачання, каналізації та поводження з відходами зросла на 646,5 млн грн або у 1,3 рази. У 2015—2020 роках найбільше значення капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища у сфері водопостачання, каналізації та поводження з відходами спостерігалось у 2019 році (1239,8 млн грн), а найменше — у 2015 році (502,9 млн грн).

У динаміці капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища в інших видах діяльності в 2015—2020 роках спостерігався тренд до зростання, з просіданням у 2018—2019 роках. Зокрема, у 2015 році сума капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища в інших видах діяльності становила 441,7 млн грн, у 2016 році — 717,8 млн грн, у 2017 році — 1177,7 млн грн, у 2018 році — 984,4 млн грн, у 2019 році — 909,1 млн грн, у 2020 році — 1568,9 млн грн. У 2020 році порівняно з 2015 роком сума капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища в інших видах діяльності зросла на 1127,2 млн грн або у 2,6 рази. У 2015—2020 роках найбільше значення капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища в інших видах діяльності спостерігалось у 2020 році (1568,9 млн грн), а найменше — у 2015 році (441,7 млн грн).

З викладеного вище випливає висновок про те, що в Україні в останні десятиліття не відбулося суттєвих зрушень в частині диверсифікації джерел фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронної діяльності як в національному господарстві в цілому, так і в окремих його секторах. Відбувається механічне фінансування публічним сектором та підприємницькими структурами природоохоронних заходів, спрямованих на зниження шкідливих викидів та скидів, а також упорядкування місць розміщення різноманітних видів відходів.

Прикметною рисою інвестування екологічних проєктів виступає відсутність необхідної мотивації у суб'єктів виробничо-господарської діяльності фінансувати модернізацію та реконструкцію мережі об'єктів природоохоронної інфраструктури: їм вигідніше сплатити символічні суми екологічного податку за забруднення навколишнього природного середовища, а ніж інвестувати капіталомісткі проєкти оновлення виробничо-технічної бази з метою зниження питомої ресурсомісткості виробництва продукції та зменшення величини викидів та скидів шкідливих речовин у навколишнє середовище.

Фактично в Україні в частині фінансово-інвестиційного забезпечення природоохоронної діяльності до цих пір збереглися рудименти командно-адміністративної економіки. В нинішніх умовах вкрай необхідно переходити від механічного відшкодувального усунення наслідків забруднення довкілля до концепції зелених інвестицій, котрі передбачають фінансування широкого спектра заходів з екологізації продуктових ланцюгів в національному господарстві, що корелює з пріоритетами міжнародних природоохоронних конвенцій.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідження показали, що виконання вимог міжнародних природоохоронних конвенцій, у першу чергу, Нової кліматичної угоди потребує подальшої імплементації в систему фінансово-інвестиційного забезпечення охорони навколишнього природного середовища інституту зелених інвестицій. Зелені інвестиції на відміну від традиційних природоохоронних капітальних вкладень, спрямованих на розбудову інфраструктури попередження негативного впливу на довкілля, передбачають фінансування широкого спектра заходів стосовно екологізації національної економіки в цілому. Такі заходи передбачають пере-профілювання бізнес-процесів у сфері матеріального виробництва у напрямі підвищення енергоефективності використання природної сировини та розширення масштабів ресурсозбереження. Об'єктною базою освоєння зелених інвестицій виступають заходи щодо екологічного реінжинірингу залучення природної сировини у відтворювальний процес, а також щодо утилізації вторинної природної сировини з метою нарощення обсягів виробництва енергії з відновних джерел та зменшення техногенного впливу на біогеоценози.

Література:

1. Гайдучкий І.П. Інвестування низьковуглецевої економіки: теорія, методологія, практика. Монографія. К. ТОВ "Інформаційні системи", 2014. 374 с.
2. Данилишин Б.М. Наукові нариси з економіки природокористування. Київ. РВПС України НАН України, 2008. 280 с.
3. Рибіна Л.О., Адаменко А.П. Розвиток "зеленого" інвестування в Україні. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 42. С. 327 — 331.
4. Тарасова О. Особливості сталого інвестування в розвиток екологоорієнтованої економіки. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2022. №6. Том 2. С. 168 — 177.
5. Харічков С., Андрєєва Н. "Зелені інвестиції" як каталізатор переходу до нового курсу розвитку економіки: міжнародні орієнтири і перспективи впровадження. Економіст. 2010. № 12. С. 16 — 21.
6. Чайковська М.А. Глущенко Г.Ю. "Зелена економіка" як складова досягнення стабільності в державі. Економіка та підприємництво. 2016. Вип. 36. С. 207 — 215.

References:

1. Haidutskyi, I.P. (2014), Investuvannia nyzkovuhle-tsevoi ekonomiky: teoriia, metodolohiia, praktyka [Investment low-carbon economy: theory, methodology, practice], Informatsiini systemy, Kyiv, Ukraine.
2. Danylyshyn, B.M. (2008), Naukovi narysy z ekonomiky pryrodokorystuvannia [Scientific Essays on the Economics of Environmental Management], RVPS Ukrainy NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
3. Rybina, L.O. and Adamenko, A.P. (2020), "Development of "green" investment in Ukraine", Infrastruktura rynku, vol. 42, pp. 327 — 331.

4. Tarasova O. (2022), "Peculiarities of sustainable investment in the development of an ecologically oriented economy", Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky, vol. 6, no. 2, pp. 168 — 177.

5. Kharichkov, S. and Andrieieva, N. (2010), "Green investment as a catalyst for transition to the new course of economic development: international guidelines and implementation perspectives", Economist, vol. 12, pp. 16 — 21.

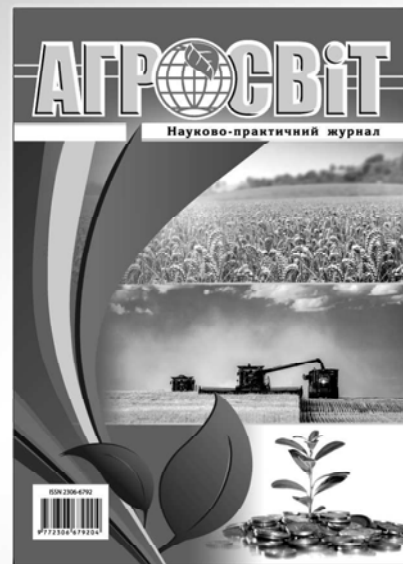
6. Chajkovs'ka, M.A. and Hluschenko, H.Yu. (2016), ""Green economy" as a component of achieving stability in the state", Ekonomika ta pidpriemnytstvo, vol. 36, pp. 207 — 215.

Стаття надійшла до редакції 17.02.2024 р.

АГРОСВІТ

<https://nayka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292